

Образотворче мистецтво

Плісак Ксенія Олександрівна

студентка

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ІЛЮСТРАЦІЯ ЯК ВІЗУАЛЬНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ІДЕЇ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ

Анотація. У статті досліджується актуальне питання про роль ілюстрації, як інструмента візуального супроводу літературного тексту.

Ключові слова: ілюстрація, Бойчук, Базилевич, книжкова графіка.

Сучасні технології суттєво змінюють ситуацію у видавничій справі. Коли більшість з нас віддають перевагу електронним книгам замість друкованих, книга стає елементом колекціонування, мистецьким об'єктом. Щоби стати самостійним видом мистецтва, книжкова графіка пройшла довгий шлях – від простого зображення до теперішнього виду, складного психологічного зображення, що тісно пов'язане та відповідає конкретному твору, що супроводжується буквицями, віньєтками, декоративними елементами. Знайомство зі світовими тенденціями в ілюстрації, вивчення підходів, технік ілюстрації, способів їх комбінування з цифровими технологіями є базисом дослідження художньої ілюстрації як явища. Книжкову ілюстрацію як художнє, видавничє, соціокультурне явище досліджують багато фахівців з дизайну книги, психології, педагогіки, соціології. Так, у статті М. Токар [1] розглядається естетика образу літературного героя в художньому просторі дитячої книжкової ілюстрації; приділяється увага особливостям та прийомам поєднання деталей із зображенням та з емоцією, яку вона передає. Взаємодію тенденцій сучасної ілюстрації та сучасної книги розглядає О. Мельник [2]. О. Литвиненко [3]

досліджує сучасний стан та перспективи розвитку дитячої книги в мультимедійному середовищі України. Досвід художньо-технічного виконання ілюстрацій дитячих книг художниками-випускниками Української академії друкарства останньої чверті ХХ ст. вивчає А. Майовець [3]. Дослідженню творчості окремих вітчизняних авторів, зокрема, К. Лавра, присвячена розвідка В.А. Олійник [4].

Мета нашого дослідження полягає у конкретизації особливостей ілюстрації як інструмента візуального супроводу літературного тексту.

Ілюстрована книга - це об'єкт, з яким хочеться взаємодіяти, отримуючи естетичне задоволення. Об'єкт, що завойовує нашу увагу, відкриває, дивує, захоплює у свій особливий простір. Ілюстрація — зображення в книжці або журналі, що пояснює, відтворює зміст тексту [5]. Вплив візуального ряду на емоційний настрій читача посилює емоційно-художню дію тексту, місткі ілюстрації суттєво спрощують розуміння складної інформації у виданні, іноді замінюють громіздкий текст, натомість відсутність ілюстрацій ускладнює засвоєння текстової інформації. Загальноприйнятою практикою є масове застосування ілюстрації у виданнях, адресованих дітям і підліткам, оскільки вони посилюють їхню зацікавленість у книжках, заохочують до читання, сприяють збагаченню емоційного сприйняття прочитаного і кращому запам'ятовуванню тексту. Часто діти, обираючи книжку для читання, насамперед дивляться на картинки в середині.

Існує три основних функції ілюстрації; емоційно-психологічне навантаження, естетичність, інформативність. Емоційно-психологічне навантаження є основним в художньому творі. Читач отримує емоції не тільки від тексту, а й від зображення, яке супроводжує його. Естетична функція ілюстрації полягає у тому, що вона вписується в композицію всього видання. Інформаційний ефект характерний тим, що ілюстрація має бути доступною і зрозумілою для сприйняття. Художня ілюстрація - це безліч

деталей, що характеризують героїв. Враховуючи поліграфічну й художню єдність книги, художник зобов'язаний знати основи поліграфічного виробництва і бути в тісному контакті з видавничими працівниками, які готують книгу до видання.

В Україні книжкова графіка завжди була на високому рівні. Починаючи з часів бароко, коли українська книжкова гравюра досягла високого мистецького рівня до сьогодення, коли видання, оформлені нашими художниками, отримують престижні міжнародні нагороди. Сучасне книговидання відрізняється радикально новим світобаченням, новою стилістикою та розробкою нових образотворчих засобів для втілення обраної художньої мови. «Головним завданням для художника стає передусім розкриття змісту літературного твору та психологічної характеристики його героїв» [5].

Геніальні творчі знахідки ілюстраторів початку ХХ століття – Григорія Нарбута, Василя Кричевського та багатьох інших заклали високий стандарт української національної книжкової графіки на основі сміливого поєднання світових тенденцій, академічної традиції та відгомону народної орнаментики. Самобутніми були й експерименти школи Михайла Бойчука. «М. Бойчук та його школа «бойчукістів» також зробили вагомий внесок у розвиток книжкової графіки, втілюючи у ній засади свого нового погляду на завдання образотворчого мистецтва як такого, коріння якого сягає стара візантійських традицій, поєднаних з українською побутово ужитковою творчістю» [6, с. 117]. На цьому етапі, як зазначає Н. Белічко [5], відсутнє сприйняття книги як єдиного «художньо-поліграфічного ансамблю».

У ХХ столітті українська ілюстрація набула світового значення саме завдяки орієнтації її майстрів на створення цілісного книжкового організму. Відомо, що бурлескно-травестійна поема "Енеїда", створена видатним українським письменником Іваном Котляревським, пережила безліч перевидань. Хрестоматійним стало видання «Енеїди» з ілюстраціями

Ана-толія Базилевича, що вийшло з друку 1968 року. Він ілюстрував поему дев'ять років. Базилевич досягнув того, що його ілюстрації стали самостійним твором мистецтва, і для переважної більшості асоціюються з героями «Енеїди». Художникові вдалися не лише комічні чи сатиричні сцени, але й ілюстрації до описів баталій чи напружені, драматичні ситуації. Більш ніж сто тридцять контурних ілюстрацій сповна передають філософсько-іронічне ставлення української нації до невідворотних і навіть трагічних подій свого буття. Для стилістичної манери Базилевича характерні надзвичайна майстерність у передачі емоційного стану літературних персонажів, гостре почуття гумору, лаконічна й виразна графічна мова, життєрадісність образів, неповторна індивідуальність українських характерів.

Сучасні ілюстратори України використовують у своїх роботах різноманітні техніки та технології, працюють з різними матеріалами, розуміють книгу як цілісний організм. «Епоха постмодернізму сприяла тому, що книжкові ілюстратори використовують синтез багатьох стильових напрямків та технік, при цьому вільно інтерпретуючи своє візуальне бачення тексту. Класичні техніки естампа, а також графічного рисунка (і навіть живопису) – туш, графіт, акварель, пастель, кольорові олівці та лайнери, темпера, акрил, олія, мішані техніки, аплікація, колаж тощо – все ще затребувані у графічному дизайні. Водночас, комп'ютерна графіка все активніше інтегрується у сферу книжкової індустрії, дозволивши художникам розвивати ідеї, які при ручній роботі були б занадто трудомісткими» [7, с. 158].

Отже, для того, щоби створити якісну ілюстрацію, художник має проїнятися духом книги, зрозуміти головну думку тексту і навіть самого автора. Різноманітні техніки ілюстрації можуть додати нові рівні розуміння твору, допомогти розширити сприйняття твору та зацікавити аудиторію. Завдання художника-ілюстратора дати найбільш розгорнуте розуміння

змісту книги, її сенсу. Певною мірою художник навіть стає співавтором, надаючи читачеві своє бачення написаного.

Література

1. Токар М. Художньо-естетичні особливості дитячої книжкової ілюстрації. Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2018. №35. С. 220-233
2. Мельник О. Комп'ютерна графіка у сучасній книжковій ілюстрації: проблеми техніки та стилю. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Мистецтвознавство № 1. 2015. Вип. 33. С. 157-161.
3. Майовець А. Ілюстрування дитячих книг художниками-випускниками Української академії друкарства останньої чверті ХХ ст.: досвід художньо-технічного виконання. Народознавчі зошити. 2013. № 4. С. 750-755.
4. Олійник В. А. Сучасний погляд українського художника-ілюстратора на оформлення дитячої книги (на прикладі творчості Костя Лавра). Вісник ХДАДМ. 2011. № 4. С. 63–66.
5. Белічко Н. Ю. Українська книжкова графіка 50–70-х років ХХ ст. 2003. С. 126-141.
6. Давиденко Л. Засоби художньої виразності у книжковій графіці: традиції та інновації // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. 2014. С. 115-118.
7. Мельник О. Комп'ютерна графіка у сучасній книжковій ілюстрації: проблеми техніки та стилю. Наукові записки. Серія: Мистецтвознавство. 2015. №1. (вип. 33). С. 157-161.